

ԼԵԶՎԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ԲԱԶՄԱԲԱՂԱԴՐԻՉ ԲԱՐԴ ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԱՅԻՆ-ԳՈՐԾԱՌԱԿԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ՝ ԸՍՏ ՆԱՐ-ԴՈՍԻ ԱՐՁԱԿԻ ԼԵԶՎԻ

ՍԱԹԵՆԻԿ ԲԱԴԱԼՅԱՆ

Հիմնվելով հայ քերականագիտության մեջ կատարվող ավանդական դասակարգման վրա (որի համաձայն առանձնացվում են բբսն-ների ենթաստորադաս, համաստորադաս, տարաստորադաս, հանրաստորադաս տիպերը)¹ այս հոդվածում փորձել ենք կատարել բբն-ների կառուցվածքային-գործառական յուրահատկությունների ուսումնասիրություն՝ ըստ Նար-Դոսի արձակի լեզվի: Բբն-ները, մասնավորապես բբհն-ները, նկարագրվում և տեսակավորվում են ըստ նախադասությունների գերադաս անդամների քանակի և ըստ ստորադասության աստիճանի:

Նախքան վերոնշյալին անդրադառնալով անհրաժեշտաբար պետք է նշել **նախադասության**² որպես շարահյուսական միավորի, մասնավորապես բն-ի տեսությամբ վերաբերող մի հանգամանք:

Ակադեմիկոս Է. Աղայանը, Ս. Աբրահամյանը, Գ. Գարեգինյանը, Բ. Վերդյանը, Ա. Պապոյանը, Խ. Բաղիկյանը և ուրիշներ նախադասությունը սահմանելիս առաջնորդվում են գրեթե նույն սկզբունքներով: Դրանցում նախադասությանը որպես էական հատկանիշներ վերագրվում են խոսքի նվազագույն միավոր լինելու, **ստորոգում** և ավարտուն հնչերանգ ունենալու, նաև այլ հատկանիշներ: Այս առումով նշելի է հատկապես Գ. Ջահուկյանի բնորոշումը. «Նախադասության էական կողմը ստորոգումն է. առանց ստորոգման նախադասությունը լոկ բառակապակցություն է»³: Մ. Աբեղյանը ևս այդ կարծիքին էր. «Բանն ինքը մենակ է՝ խոսքը կամ նախադասությունը»⁴:

Սակայն բոլոր այդ սահմանումներն ըստ էության վերաբերում են պարզ կամ «միաստորոգումային նախադասություններին»: Բն-երը թեև մեկ միտք են արտահայտում, բայց ունեն երկու կամ ավելի ստորոգումներ:

¹ Ջահուկյան Գ., Ժամանակակից հայերենի տեսության հիմունքներ, Երևան, 1974, էջ 333:

² Աբեղյան Մ., Երկեր, հ. Ը, Երևան, 1985, էջ 601:

Բն-ը սահմանելիս վերոնշյալ հեղինակները նշում են, որ այն կազմված է երկու և ավելի բաղադրիչ պարզ նախադասություններից, որոնք փոխկապակցված են քերականորեն, իմաստով, հնչերանգով և արտահայտում են մեկ միտք:

Բ. Վերդյանը գրում է. «Բարդ նախադասության բաղադրիչները պարզ նախադասություններ են պայմանականորեն բաժանելի, սակայն էապես իրարից անբաժան, փոխադարձաբար միմյանցով պայմանավորված, իբրև լեզվամտածողական մի ամբողջության անքակտելի բաղադրիչներ» կամ «Բարդ նախադասությունը դիալեկտիկական մի ամբողջություն է իր մասերի հակադրամիասնությամբ»³:

Համադրելով սահմանումները՝ նկատում ենք, որ հակասություններ են առաջանում պարզ ու բարդ նախադասությունների սահմանումների միջև.

1) մի կողմից՝ մեկ ստորոգյալ = մեկ միտք = պարզ նախադասություն

2) մյուս կողմից՝ երկու (և ավելի) ստորոգյալ = մեկ միտք = բարդ նախադասություն:

Հակասություն է առաջանում, երբ ասվում է, որ բարդ նախադասությունը կազմված է երկու (և ավելի) պարզ նախադասություններից. նախադասությունը կազմված է նախադասությունից:

Կասկած չկա, որ բն-ն պարզ նախադասությունների մեխանիկական գումար չէ, և բն-ների բաղադրիչ «նախադասություններն» էլ ըստ էության նախադասություններ չեն, թեկուզ և ունեն (կամ կարող են ունենալ) ենթակա, ստորոգյալ, լրացումներ:

Բն-ների բաղադրիչները միասին արտահայտում են այն, ինչ չի կարող արտահայտվել բաղադրիչներից յուրաքանչյուրի առանձին գործածության դեպքում: Այսինքն՝ կարևոր է իրավիճակը, իրադրությունը, որում գործածվում են դրանք: Եթե այլ իրավիճակում դրանք ինքնուրույն գործածվեն, ապա կհամարվեն նախադասություն:

Բն-ները, քերականորեն և տրամաբանորեն միմյանց հետ կապակցված լեզվական միավորների ամբողջություն լինելուց բացի, ունեն միասնական հաղորդակցային արժեք:

³ Վերդյան Բ., Բարդ ստորադասական նախադասության շարահյուսություն, Երևան, 1970, էջ 14, 18:

Եվս մեկ նկատառում: **Բն-ի սահմանումից դուրս են բքն-ները**, քանի որ սահմանումը վերաբերում է միայն երկբաղադրիչ բն-ներին:

Թերևս շեշտենք, որ մեր նպատակը լոկ սահմանումների հակասությունների, թերությունների վերհանումն է և ոչ դրանց վերջնական լուծումներ առաջարկելը: Ուստի և բաց թողնելով բն-ների դասակարգումը՝ հատուկ կանդորդառնանք միայն բքն-ներին:

Վերադառնալով խնդրո առարկային՝ հիշենք, որ բազմաբաղադրիչ բարդ նախադասություն եզրույթը հայ քերականագիտության մեջ առաջին անգամ գործածել է Ս. Աբրահամյանը. Մանուկ Աբեղյանը գործածել է բազմաբարդ, Գևորգ Ջախուկյանը՝ հայ լեզվաբանություն, Եղիշե Չարենցը՝ հարաբարդ եզրույթը:

Բքն-ները, ինչպես բն-ները, իրենց հերթին լինում են համաստորդասական (բքին) և ստորադասական (բքսն):

«Բքին է կոչվում այն նախադասությունը, որն իր կազմում ունենում է 3 կամ ավելի համադաս բաղադրիչներ կամ ավելի այնպիսի համադաս բաղադրիչներ, որոնցից մեկը, երկուսը կամ բոլորն աչքի են ընկնում կապակցությունների բազմազանությամբ»⁴:

Բքն-ներն առավել հատուկ են բանավոր խոսքին: Մարդիկ որևէ իրադարձության, երևույթի նկարագրության, մտքերի փոխանակման ժամանակ հիմնականում դիմում են ոչ թե բին-ներին կամ բսն-ներին, այլ գերազանցապես բքն-ներին: Վերջիններս մանրամասն նկարագրությունների, տարբեր առարկաների ճշգրիտ ու ճշմարտացի նկարագրության համար առավել մեծ հնարավորություններ են ընձեռում, քան երկբաղադրիչ նախադասությունները:

Գեղարվեստական գրականությունն էլ իր հերթին հիմնալի դաշտ է բքն-ների իրացման համար: Բայց նախադասությունների այս կամ այն տեսակի նախընտրությունն առաջին հերթին գրողի լեզվին, նրա անհատական ոճին քնորոշ առանձնահատկություն է:

Որպես օրինակ բերենք հայ դասականներից Նար-Դոսի լեզուն: Այդ լեզուն դյուրընկալելի է կանոնավոր, նույնիսկ ամենաբախնդիր ընթերցողի համար: Ի դեպ, **գրական և ժողովրդախոսակցական լեզուների տարբերությունը**, որ հայերենի դեպքում բավականին զգալի է, **Նար-Դոսի արձակում հասցվել է նվազագույնի**: Գրողի այս նվաճումը և հատկապես լեզվամտա-

⁴ Պապոյան Ա., Բաղիկյան Խ., Ժամանակակից հայոց լեզվի շարահյուսություն, Երևան, 2003, էջ 377:

ծողությունը նկատի ունենալով՝ կարող ենք բն-ների, մասնավորապես բբն-ների՝ Նար-Դոսի արձակում գործածության հաճախականությունն ընդհանրացնել որպես առհասարակ հայոց լեզվում այդ տիպի նախադասությունների գործածության հաճախականություն: Նար-Դոսի արձակի քնորոշ առանձնահատկություններից է բբն-ների բացարձակ գերակշռությունը բարդ, առհասարակ նախադասության նաև մյուս տեսակների նկատմամբ: Բբն-ները մեծամասնություն են թե՛ հեղինակային, թե՛ կերպարների խոսքուգրույցում: Մեր կարծիքով այն, որ գրողը նախընտրում է բբն-ները, բխում է նախ նրա լեզվամտածողությունից, ապա նաև իր ընտրած գրական ուղղությունից: Նար-Դոսն այսպես կոչված հոգեբանական ռեալիզմի ներկայացուցիչ է: Եվ բնական է, որ վերջինս հոգեբանական դժվարին ու ծայրահեղ իրավիճակներում հայտնված իր հերոսների հոգեբանական հակասությունները, մարդկային բարդ փոփոխարաբերություններն ու տրամադրությունները նկարագրելու համար դիմեր հատկապես բբն-ներին:

Նշենք, որ բբն-ների կապակցությունը նման է բին-ներին, սակայն առաջիններն աչքի են ընկնում կապակցությունների բազմազանությամբ:

Առաջին՝ ըստ բաղադրիչների արտահայտած իմաստային հարաբերությունների՝ տարբերվում են 1) նույնաբնույթ, որոնցում առկա է շարահյուսական հարաբերություններից միայն մեկը, 2) տարաբնույթ բբն-ներ: Երկրորդ՝ ըստ բաղադրիչների կառուցվածքային արտահայտության ներկայացնելիս հաշվի է առնվում այն հանգամանքը, թե բաղադրիչներից յուրաքանչյուրը մեկ պարզ նախադասություն է, թե բաղադրիչներից մեկը, երկուսը կամ բոլորը բարդված են ստորադասական կապակցությամբ:

Նախ խոսենք նույնաբնույթ և տարաբնույթ նախադասությունների մասին:

Նույնաբնույթ բբն-ներում առկա է բին-ներին քնորոշ շարահյուսական հարաբերություններից միայն մեկը: Հիմնականում գերիշխող են միավորական, հավելական կամ տրոհական հարաբերությունները:

Տարաբնույթ բբն-ների առանձնահատկությունը երկբևեռ լինելն է: Բևեռներից մեկը կարող է լինել մեկ, մյուսը՝ երկու և ավելի, կամ երկու բևեռն էլ կարող են կազմված լինել երկու և ավելի նախադասություններից:

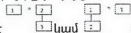
1)¹ Ես կզսպեմ ինձ, ² ես կքաշվեմ ահա այն անկյունը, ³ կույզ կգամ ծեծված շան պես ⁴ և ամենևին չեմ մոտենալ քեզ, ⁵ միայն մի գնա: (Պ., 458)

$$\boxed{1} = \boxed{2} = \boxed{3} = \boxed{4} = \boxed{5}$$

2) ¹ Մանեն զգվանքով ու ատելությամբ նայեց եղբոր ծիծաղից դողող-դացող կախ ընկած կզակին ² և, առանց այլևս մի խոսք արտասանելու, դիմեց դեպի իր սենյակը, ³ բայց կիսաճանապարհին կանգ առավ հանկարծ ⁴ և դառավ դեպի Վահանը: (Պ., 471)

Վերոնշյալներից թվաքանակով անհամեմատ ավելի շատ են այն բբին-ները, որոնց բաղադրիչներից մեկը, երկուսը կամ բոլորը բարդված են ստորադասությամբ: Սրանց նվազագույն կաղապարն է

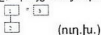

Կախված բբին-ների բաղադրիչների շարադասությունից՝ թվերի հերթականությունը կարող է այլ լինել: Օրինակներ՝

1) ¹Մոր համբույրը նրան երեխայի դրության մեջ էր դնում, ² և այդ բանն էր, ³ որ նրան չափազանց անախորժություն էր պատճառում: (Մ., 31)

2) ¹ Շահյանը զգաց, ² որ արդեն անտանելի է դառնում այդ երկար ու բարակ հարցուփորձը, ³ բայց և այնպես այդ հարցին էլ պատասխանեց: (Մ.14)

Որևէ գերադասի ստորադասված բաղադրիչներն իհարկե կարող են լինել և մեկից ավելի:

¹Շառայից իմանալով, ²որ Բաղամյանը տանն է, ³նա կառապանին պատվիրեց, ⁴որ սպասի ⁵և, ճամպուրկը թողնելով կառքի մեջ, ներս մտավ: (Պ., 439)

Իսկ մեկից ավելի ստորադաս այդ բաղադրիչները կարող են և հավասարազոր լինել (համաստորադասություն):

1) ¹Նա ուզում էր գնալ Մանեի մոտ, ²ուզում էր ասել նրան, ³որ գիշերվա իր վերաբերմունքի գիտակցությունը սպանում է իրեն, ⁴որ այդ գիտակցության

պատճառած անտանելի տանջանքից իրեն ազատել կարող է միայն նրա ներքոն ու մոռացումը: (Պ., 477)

(վերաբ. անուղ. խ.)

2) Միթե կարելի է այդպես անխիղճ և անտարբեր կերպով քարերի ու հողի տակ ջարդել մի արարած, ²որ երբեմն մեզ պես շնչել, ³զգացել, ⁴մտածել է...⁵մարդիկ գազանացած էին թվում այդ ընկալին: (Պ., 473)

(որոշիչ)

3) ¹Հիվանդի վիճակը մի առ մի քննելուց հետո չորս բժիշկները նստած էին սեղանի շուրջը ²և խորհրդակցում էին, ³որի ժամանակ երկուսը ծխում էին, ⁴մեկը մատիտով գանազան նկարներ էր գծում սեղանի վրա ընկած լրագրի լուսանկարների վրա ⁵և շուտ-շուտ հորանջում էր, ⁶մյուսը՝ գինվորականը, երկու ձեռքով ոլորում էր բեղի ծայրը, ⁷ներքին շրթունքով բարձրացնում էր վերին շրթունքը ⁸և ցած նայելով աշխատում էր իր աչքով տեսնել իր բեղը: (Պ., 510)

(ժամ. պ.)

Նման ստորադասությունը կանվանենք **առաջին աստիճանի, այսինքն՝ երկրորդականը չունի իրեն լրացնող երկրորդական նախադասություն**: Եվ այս տիպի նախադասությունների մեջ կարելի է առանձնացնել այնպիսի նախադասություններ, որոնց **գերադաս 2 բաղադրիչներն էլ ունեն իրենց լրացնող ստորադաս երկրորդական կամ երկրորդականներ**:

1) Եվան դարձյալ սպասեց, ²որ նա կշարունակի, ³բայց տեսնելով, ⁴որ էլ ոչինչ չի ասում, ²դարձյալ ինքը խոսեց: (Մ., 68)

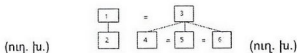

(հանգ.ան. խ.)

(կողմ. ուղ. խ.)

2) Նա չէր իմանում՝ ²ինչ է պատահում իրեն, ³միայն պարզ որոշ զգում էր, ⁴որ ինչ-որ մի բան՝ բողոքի զգացումների պես զորեղ մի բան, արագաբար

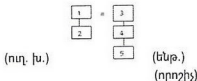
բարձրանում, ⁵ուռչում է իր կրծքի մեջ ⁶ և ուզում է պայթեցնել իր ամբողջ ներքինը հրաբխի լավայի պես: (Պ., 431-432)

Եթե գերադասին լրացնող երկրորդականն իր հերթին ունի լրացում երկրորդական, ապա այդպիսի նախադասությունները կանվանենք երկրորդ աստիճանի ստորադասությամբ բարդված բքին-ներ: Նույն տրամաբանությամբ էլ կարող ենք առանձնացնել երրորդ և այլ աստիճանի ստորադասությամբ բարդված բազմաբաղադրիչ համադասական կառույցներ:

Նար-Դոսի արձակում տարածված են երկաստիճան, եռաստիճան, նաև քառաստիճան ստորադասությամբ բքին-ները:

¹Սանթրոսյանի երեքուն ծայնից, արտասանած խոսքերից նա հասկանում էր, ²թե որքան տանջվում էր հոգեպես այդ մարդը, ³և նրան թվում էր, ⁴թե ինքն էլ մասնակից է իր քրոջ հանցանքին, այդ դժբախտ մարդու առաջ, ⁵որ այդպես չարաչար տանջվում էր բոլորովին անարդար կերպով: (Պ., 519)

Ի դեպ, գերադաս բաղադրիչներն իրենց հերթին կարող են լինել երկու և երկուսից ավելի: Վերջիններիս էլ համապատասխան՝ կառանձնացնենք երկբաղադրիչ, եռաբաղադրիչ, քառաբաղադրիչ և այլ գերադասով բքին-ներ: Եվ սրանցում էլ կկատարենք դասակարգում ըստ գերադաս բաղադրիչներից միայն մեկի կամ երկուսի (և այսպես շարունակ) լրացում ունենալու: Ընդ որում՝ ա) օրինակ՝ եռաբաղադրիչ բին-ների գերադասներից որևէ մեկն ունի մեկ լրացում: Նվազագույն կաղապարներն են՝

(Օրինակ՝

¹Երբ որ այդպես է, հայրի՛կ, ²միացնում եմ իմ ձայնը մայրիկի ձայնի հետ, ³այսինքն՝ ուզում եմ պահպանել status-quo, ⁴և զրկում եմ քեզ Ռուզանի դերում տեսնելու հաճույքից: (Մ., 56)

բ) գերադաս բաղադրիչն ունի մեկից ավելի լրացումներ, որոնք համազոր են կամ համազոր չեն, գ) համադասական եռաբաղադրիչ նախադասության երեք գերադասներից երկուսն ունեն լրացում. պարզ է՝ վերջիններս կարող են լինել մեկը, երկուսը և ավելին, երկու և ավելի լինելու դեպքում կարող են լինել ու չլինել համազոր: Եվ վերջապես գերադաս բաղադրիչներից երեքն էլ ունեն լրացումներ՝ մեկ, երկու և ավելի, երկու և ավելի լրացումներն էլ կա՛մ համազոր են, կա՛մ համազոր չեն:

Նույն տրամաբանությամբ առաջնորդվում ենք քառաբաղադրիչ և ավելի բաղադրիչներով բեռն-ների դասակարգման ժամանակ: Ի դեպ, չմոռանանք ընդգծել, որ սրանցում ևս կատարվում է աստիճանական ստորաբաժանում՝ առաջին աստիճանի, երկրորդ աստիճանի և այսպես շարունակ....

Այժմ բբսն-ների մասին. բբսն-ներն այն նախադասություններն են, որոնց կազմում կան մեկ գլխավոր և երկու կամ ավելի ստորադաս բաղադրիչներ, կամ որոնց երկու կամ ավելի գլխավոր նախադասությունները միաժամանակ լրացվում են միևնույն կախյալ բաղադրիչով կամ բաղադրիչներով:

Բբսն-ներում դրսևորվում են բոլոր այն շարահյուսական առանձնահատկությունները, որոնք քնորոշ են բսն-ներին:

Բբսն-ների եզրերի՝ բաղադրիչների միջև առկա են ինչպես միայն ստորադասություն, այնպես էլ նաև ստորադասություն՝ բարդված համադաս բաղադրիչներով: Այդ իսկ պատճառով էլ բբսն-ները ստորաբաժանվում են.

1) ենթաստորադաս՝ նվազագույն կաղապարը՝

2) համաստորադաս՝ նվազագույն կաղապարը՝

3) տարաստորադաս՝ նվազագույն կաղապարը՝

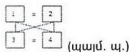
4) հանրաստորադաս՝ նվազագույն կաղապարը՝

տիպերի:

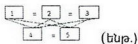
Վերջինս առաջին անգամ առանձնացրել է Արտաշես Պապոյանը: Հանրաստորադաս է երկու կամ ավելի գերադաս բաղադրիչներին միաժամանակ լրացնող երկրորդական նախադասությամբ նախադասությունը: Այս տիպի նախադասությունների գերադաս բաղադրիչները, ինչպես նաև ստորադասները, կարող են լինել երկուսից ավելի, օրինակ՝

1) ¹ Ինչո՞ւ համար մեր գլխի մեջ գործում է այս ուղեղը, ² մեր կրծքի մեջ բաբախում այս սիրտը, ³ երբ մենք էլ անասունների պես պիտի ման գանք չորս ոտի վրա ⁴ և կույր, կուպիտ, ստոր բնագոյից զատ ուրիշ ավելի բարձր, ավելի վեհ, ավելի նվիրական ու կարող ծայնի ղեկավարություն չպիտի ճանաչենք: (Պ., 357)

(պայմ. պ.)

2) ¹ Մինչդեռ երեկ էր, ² այսօր էր, ³ սրանից մի երկու ժամ առաջ էր, ⁴ որ ես ոչինչ չգիտեի, ⁵ ոչինչ չէի կասկածում: (Պ., 519)

(ենթ.)

Եզրափակելով հոդվածը՝ ստորև բերվող աղյուսակների միջոցով ներկայացնում ենք Նար-Դոսի արձակում բբն-ների գործածությունը տոկոսային հարաբերությամբ: Գործածվող բբն-ների 55.35%-ը կազմում են բբն-

ները, իսկ մնացած 44.65%-ը՝ բբսն-ները: Առաջին՝ Ա) բբին-ներն իրենց հերթին դասակարգել ենք 1) ըստ նույնաբնույթ և 2) տարաբնույթ լինելու, Բ) ըստ գերադաս բաղադրիչների քանակի, Գ) ըստ նրա, թե գերադաս-ներից քանիսն ունեն լրացում և Դ) ըստ ստորադասության աստիճանի:

I.

Ա)

ԲԲՀԼ	
Նույնաբնույթ	Տարաբնույթ
32.46%	67.54%

Բ)

2 գերադասով	75.03%
3 գերադասով	17.59%
4 գերադասով	4.09%
5 գերադասով	1.82%
6 գերադասով	0.82%
7 գերադասով	0.33%
8 գերադասով	0.16%
9 գերադասով	0.16%

ԵՐԼՈՒԹ ԳԵՐԱԴԱՍՈՎ ԲԲՀԼ		
2-ից մեկն ունի լրացում		2-ն էլ ունեն լրացում
71.81%		25.16%

սովորաբար

↓

սովորաբար

↓

Դ)
Ա)

Առաջին ստույգում	62.57%	Առաջին ստույգում	62.19%
Երկրորդ ստույգում	17.43%	Երկրորդ ստույգում	32.93%
Երրորդ ստույգում	2.33%	Երրորդ ստույգում	4.88%

2)

ԵՐԵՔ ԳԵՐԱԴԱՍՈՎ ԲԲՀՆ		
3-ից մեկն ունի լրացում	3-ից երկուսն ունի լրացում	3-ն էլ ունեն լրացում
73.29%	15.82%	10.89%
որից	որից	որից
Դ) ք.		
Առաջին աստիճանի 89.18%	Առաջին աստիճանի 81.25%	Առաջին աստիճանի 72.72%
Երկրորդ աստիճանի 10.22%	Երկրորդ աստիճանի 18.75%	Երկրորդ աստիճանի 18.18%
Երրորդ աստիճանի 1.28%	Երրորդ աստիճանի -	Երրորդ աստիճանի 54.54%

Դ) գ.

ՉՈՐՍ ԳԵՐԱԴԱՍՈՎ ԲԲՀՆ
Առաջին աստիճանի 82.35%
Երկրորդ աստիճանի 17.65%

Դ) դ.

ՀԻՆԳ ԳԵՐԱԴԱՍՈՎ ԲԲՀՆ
Առաջին աստիճանի 54.54%
Երկրորդ աստիճանի 36.36%
Երրորդ աստիճանի 10.1%

II. Բբսն-ները բաժանվում են չորս խմբի.

ԲԲՍՆ
Ենթաստորադաս 34.98%
Հանրաստորադաս 4.53%
Համասեռ (Համաստորադաս) 46.23%
Տարասեռ (Տարաստորադաս) 14.26%

ԲԲՍՆ	
Համասեռ (Համաստորադաս)	Տարասեռ (Տարաստորադաս)
Առաջին աստիճանի 63.08%	Առաջին աստիճանի 51.51%
Երկրորդ աստիճանի 23.36%	Երկրորդ աստիճանի 33.33%
Երրորդ աստիճանի 7.48%	Երրորդ աստիճանի 12.12%
Չորրորդ աստիճանի 1.4%	Չորրորդ աստիճանի 3.04%
Հինգերորդ աստիճանի 0.93%	

Համառոտագրություններ

Մ. «Մահը»

Պ. «Պայքար»

Բն բարդ նախադասություն

Բին բարդ համադասական նախադասություն

Բսն բարդ ստորադասական նախադասություն

Բբն բազմաբաղադրիչ բարդ նախադասություն

Բբին..... բազմաբաղադրիչ բարդ համադասական նախադասություն

Բբսն բազմաբաղադրիչ բարդ ստորադասական նախադասություն

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Հոդվածում քննվում է բբն-ների կառուցվածքային-գործառական առանձն—նահատկությունները՝ ըստ Նար-Դոսի արձակի լեզվի:

Անհրաժեշտաբար անդրադարձ է արվել նախադասության՝ որպես շարահյուսական միավորի, մասնավորապես պարզ և բարդ նախադասությունների սահմանումների հակասություններին:

Ապա քննվում են բբն-ները իրենց ենթատեսակներով՝ բբին-ներ և բբսն-ներ:

Հոդվածը եզրափակվում է Նար-Դոսի արձակում բբն-ների կառուցվածքային-գործառական առանձնահատկություններն արտացոլող վիճակագրական աղյուսակներով:

Բանալի բառեր – նախադասություն, ստորոգում, պարզ նախադասություն, բարդ նախադասություն (բն), բազմաբաղադրիչ բարդ նախադասություն (բբն), բազմաբաղադրիչ բարդ համադասական նախադասություն (բբհն), բազմաբաղադրիչ բարդ ստորադասական նախադասություն (բբսն), առաջին (երկրորդ, երրորդ,...) աստիճան, երկբաղադրիչ (եռաբաղադրիչ, քառաբաղադրիչ, ...) գերադաս նախադասություն, նույնաբնույթ, տարաբնույթ, երկրեռ, տոկոսային հարաբերություն:

СТРУКТУРНО-ФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ МНОГОКОМПОНЕНТНЫХ СЛОЖНЫХ ПРЕДЛОЖЕНИЙ В ПРОЗЕ НАР-ДОСА САТЕНИК БАДАЛЯН

В статье делается попытка изучения структурно-функциональных особенностей многокомпонентного сложного предложения (МСП) по прозе Нар-Доса.

По необходимости рассматриваются противоречия в определении предложения как синтаксической единицы, в частности, в определениях простого и сложного предложений.

Изучаются также подвиды МСП: многокомпонентные сложносочиненные предложения (МССП) и многокомпонентные сложноподчиненные предложения (МСПП).

В завершение статьи приводятся статистические таблицы, отражающие структурно-функциональные особенности многокомпонентного сложного предложения в прозе Нар-Доса.

Ключевые слова – предложение, предикация, простое предложение, сложное предложение (СП), многокомпонентное сложное предложение (МСП), многокомпонентное сложносочиненное предложение (МССП), многокомпонентное сложноподчиненное предложение (МСПП), первая (вторая, третья, ...) степень, подчинительный, сочинительный, однородный, разнородный, двуполярный, главное (двухкомпонентное, трехкомпонентное, четырехкомпонентное, ...) предложение, процентное соотношение.

THE STRUCTURAL-FUNCTIONAL SINGULARITIES OF MULTI-COMPONENT COMPLEX SENTENCES IN THE PROSE OF NAR-DOS

SATENIG BADALYAN

This article is an attempt to examine the language of Nar-Dos' prose, the structural-functional singularities of its multiple complex sentences.

Badalyan, as a necessity, has studied the sentence as a syntactical unit, mainly considering the inconsistency between the definitions of simple and complex sentences. Complex sentences consisting of multiple coordinative and subordinative clauses are also studied.

Badalyan concludes his article with statistical tables reflecting the structural-functional singularities of the multiple complex sentences of Nar-Dos' prose.

Key words – sentence, simple sentence, complex sentence, multiple-component complex sentence, multiple-component compound-complex sentences, first (second, third) degree, two-component, (three-component, four-component...), superior sentence, similar, different, bipolar, percentage relationship.